

Teksten als tekens van leven. In memoriam Theo Vesseur.

1 januari 1992

Auteur: Wam de Moor

Volume: 02

Nummer: ?

Pagina's: 4-8

Documenten

- [tsjip_jrg02_063.pdf](#)

wam de moor teksten als tekens van leven in memoriam theo vesseur theo vesseur
theo overal vind ik stukjes van hem tussen mijn boeken in zijn voornamelijk buiten
het officiële circuit uitgegeven brochures en teksten in mijn correspondentie
brieven in blauw getikt met altijd bijgevoegde komma's onderstrepingen woorden
net iets persoonlijker zinnen heel veel brieven uit de jaren 60 toen hij vanuit
het amsterdamse werkcentrum voor leketoneel en creatief spel het door de dood
van de bekende regisseur van lekespelen anton sweers langzaam wegzakkende
katholieke bolwerk ons leekspel in bussum de helpende hand toestak op een of
andere manier zag hij daarin voor mij een rol ik had als docent nederlands die op
school met leerlingen aan toneel deed aandacht getoond voor vesseurs kerst en
paasspelen erover geschreven in de krant waarvoor ik werkte en in het weekblad
voor leraren sint bonaventura en de manier waarop dat was gebeurd beviel hem
kennelijk op de eerste de beste cursus in bussum waar hij docent was en ik cursist
was het raak wij hadden een aantal jaren intensief contact en in onze verhouding
bleef al zagen we elkaar later meegesleept door het verlangen ons in turbulente
ontwikkelingen op verschillende onderwijsinstellingen staande te houden nog
slechts een enkele keer altijd dezelfde verstandhouding aanwezig omtrent het
zoeken naar een evenwicht tussen individu en gemeenschap en het verlangen
mensen niet van zichzelf te laten vervreemden in gedrag noch in taal zijn dood gaf
verdriet theo stierf op 26 december 1991 dank zij de op een na verschrikkelijkste
ziekte die onze aardbol teistert had hij zich daarop twee jaar lang voorbereid het
bericht van zijn overlijden tekende hem zijn eigen tekst daarop luidde dag lieve
aarde ik ben dood neem nu mild terug de as die over is in je veranderend bestaan
dag lieve mensen van wie ik hou mijn tijd en lichaam zijn voorbij in een geheel zijn
wij en blijven een geheel 0 en daaronder zijn voornaam en de voornamen van zijn
vrouw emy zijn kinderen vivette michel en etienne en de hunnen ik noem die na-
men omdat ze mij vanaf het eerste begin dat ik hem leerde kennen in 1961 zo
nauw met hem verbonden leken alle goeds en liefs van ons allen voor al len nu en
altijd zo trok hij telkens de vriendschapsbanden aan in de simpele directe tekst

op het overlijdensbericht ligt alles wat ik van hem ken en wat heel veel mensen die zich in nederland en vlaanderen met dramatische werkvormen taal en literaturredidactiek hebben bezig gehouden zich van hem herinneren een overtuigende warme gemeenschapsmens die zichzelf niet anders kon zien dan als het centrum van de wereld van mij uit moet de wereld een beetje beter worden en daar betrek ik iedereen bij die in mijn gezichtsveld komt zo ongeveer was zijn levensfilosofie altijd het leven genieten theo vesseur kon enorm genieten van taal van muziek van scheppen dat bleef hij doen tot het laatst toen hij al enige jaren afscheid had genomen van de vakdidactiek waarmee hij aan de universiteit van amsterdam zijn actieve loopbaan had afgesloten tijdens de crematie te driehuis we sterveld op oudjaarsdag 1991 las anne van delft gedichten voor uit de bundel ach er is meer dan je denkt de begrafenisgasten konden de cassette met losse gedichten zelf meenemen arnold hamelberg de ontwerper van de omgeving waarin zijn religieuze spelen uit de jaren 60 hun klankbord von den sprak als goede vriend over het goede en lieve in theo er was muziek van satie en de pavane dun faune van ravel zijn zoon michel herinnerde aan de feestelijke vakanties ik herinner mij zijn enthousiasme over de verblijven in de algarve vddr het daar een toeristenbende werd ik herinner mij hoe hij ons mijn gezin ik ga ze van de weeromstuit bijna allemaal bij name noemen ontving op de camping in midland op terschelling pezig gebruikt in bijna niks toen dat nog lang niet gewoon was we dronken wijn we aten brood we roddelden en lachten het was feestelijk tot en met zijn zoon sprak over de nooit aflatende belangstelling voor ieder persoon lijk de ruimte die hij de mensen gaf met wie hij leefde zijn prachtige r in een rollend godverredomme en de geweldige levenskracht die door de tergende ziekte uit hem werd gezogen maar waaraan pas met zijn dood een einde kwam altijd betrokken op mensen theo vesseur was geboren op 9 december 1921 en al op 9 jarige leeftijd ging hij met zijn broer wim de latere decorontwerper naar het pensionaat saint louis zo had ik hem ook leren kennen de schrijver van een roman een boek zonder liefde in 1956 uitgegeven door de bezige bij ik vond dat een mooi boek het gaat over een jongen die ontredderd raakt door menta liteit van de opvoeders door wie hij omgeven is en die hem in plaats van vrij door het geloof tot een angstig kind maken men kan het in zijn beschrijving van het internaatsleven vergelijken met zonsopgangen boven zee van jeroen brouwers theo vesseur was toen hij zijn roman schreef docent taalexpressie aan de ivo kindergemeenschap in amsterdam en had zijn baanbrekende 5 improviseren en dramatiseren met kinderen al gepubliceerd in dat pensionaat is blijkens deze autobiografische roman vesseurs geest rijp gemaakt voor het verzet tegen de vaste norm de vanzelfsprekendheden van een traditie de macht van clerus en kerk anti autoritaire opvoeding werd voor hem de vanzelfsprekendheid maar daarin kon hij dan weer behoorlijk normatief en autoritair zijn want het bloed kruipt natuurlijk waar het niet gaan kan en theo vesseur was in wezen een man met een helder beeld van de noodzaak dat mensen elkaar liefhebben wil het hier geen geweldige rotzooi worden die gedachte heeft hij in al zijn werk tot uitdrukking gebracht en daarbij ging het hem niet om academische eer maar om de vraag of hij de groepen waarmee hij werkte kon bereiken voor de lodewijk de raet stichting bijvoorbeeld deed hij in vlaanderen het nodige hij

werkte er bij voorkeur samen met marcel hoste leider van het sabbatini theater in gent die ook zijn religieuze spelen ensceeneerde zijn betrokkenheid was dan zodanig dat hij onmiddellijk bereid was in het schoolblad van de groep waarmee hij gewerkt had een tekst te publiceren ik heb het hier nog myosotis 18e jaargang herfst 1965 nummer 71 het vergeet mij nietje van het instituut stella matutina te michelbeke zijn tekst staat er tussen een in memoriam emiel hullebroeck die het vlaamse volk heeft leren zingen een synopsis van het meisje befaamd boek van dr sis heyster dat toen net uit was het verslag van het afscheid van een der zusters leraressen die naar kongo vertrekt en het verslag van de cursus creatief toneel die theo samen met hamelberg en hoste verzorgde ik vroeg hem eens hoe schrijf jij een gedicht hij antwoordde t was met kerstmis 1967 ineens loop zit lig ben je ergens met twee regels in je kop je herhaalt ze zoals een miljoenaire vrek nieuw geld zoent eindeloos angstig verlies ik die meesterregels niet bijv in brasschaet in een herfstvierend bos niets gaat dood alles wordt weer wijn en brood emy reageert er nauwelijks op ik bedrijf takt en zeur er niet meer over trek mij op deze tweeregelige bezitting terug en huichel contact met de buiten wereld er is wel contact maar meer ver dan dichtbij je wil regel vier en drie en zeven hebben je bent een telefoonpaal met een eigen wil geworden belachelijk naief en een wonder een stuk domheid ook ik heb eigenlijk geen gedichten wens ze niet te kennen ik wens alleen teksten gedichten zijn me te leopoldaal of kloosiaans goed en fijn toen vanuit dat toen ook nu nog maar vanuit nou kan dat voor mij niet meer hoeft ook niet wat me in weinigheid ontvalt grijp ik terug en ciseleer mij het lazarus helpt niet maar geeft een soort zin van er zijn publiceer in vreemde gelegenheden zo n gelegenheid was toen thoth tijdschrift voor vrijmetselaren hij had ze in brasschaet het een en ander over taal en leven geleerd en de tekst die hij in hun blaadje schreef was in de context van hun gemeenschappelijk denken geschreven fragmenten uit een leerlingbouwstuk die leerling was er niet m een zoals de meeste waarover we in dit blad plegen te schrijven maar een leerling vrijmetselaar die concentratie op de groep waarmee hij werkte was bij vesseur voorbeeldig in improviseren en dramatiseren met kinderen 1955 derde druk aan zienlijk uitgebreid 1963 en boek en spel uit 1958 blijkt telkens hoe hij de mensen inspiratie liet putten uit zichzelf uit hun eigen omgeving de loka tie waar men zich bevond die voor hem zelf altijd nieuwe verrassingen bood en met welke opvatting hij de spelers dichtbij zich zelf liet blijven hij schrijft dan ook in zijn studie creatief religieus spel naar aanleiding van wie zoekt u bussum 1961 ik heb getracht de spelers een scenario als basis voor handeling en tekst aan te bieden ik zocht daarin naar een brug tussen schrijver en creatieve groep na de eerste realisatie in de kerstnacht van 1960 is dit spel door vele groepen gespeeld steeds anders maar altijd levend van hen en daardoor boeiend ook dit spel werd geschreven voor een bepaalde groep in een bepaalde situatie ook hierin werden tijdens de voorbereiding wijzigingen aangebracht en aanvullingen altijd bezig met de creativiteit van de taal theo vesseur was een excellent taaldocent hij gebruikte het woord taalbeheersing al toen het nog geen kleur had tenzij alle kleuren die moge lijk zijn het vermogen uitingen van anderen te kunnen opvangen en eigen mededelingen aan anderen over te brengen het kind is taal met zijn gehele lichaam en dus meer dan gespro-

ken en geschreven taal vesseur en het werkcentrum dat hij in de jaren vijftig en zestig leidde gaven de opmaat voor de kunstzinnige vorming die nu georganiseerd is in een landelijk centrum met tal van regionale steunpunten en in de recente uitbreiding tot literaire vorming bij vesseur terugkeert wie de betekenis van deze grote vernieuwer van de kunstzinnige in het bijzonder talige en literaire vorming op haar waarde wil schatten moet wel terug naar de context waarin hij zijn vernieuwing vorm gaf een maatschappij die van boven af gestalte kreeg een volkomen verstand onderwijs dat nog jaren zou doen voor de mammoet in beweging kwam een taalonderwijs dat een strikt normatief en passief karakter droeg en aan verrooiestreping leek te sterven in die versteende situatie heeft het vrije woord en vesseurs verlangen om leerlingen te laten zien als mensen enorm veel betekend als je nu de spelen herleest zijn ze die context kwijt en doen ze onvermijdelijk verouderd aan maar ik herinner mij hoezeer de verbinding van de aloude bijbelse traditie met de actualiteit in die jaren een hot item was dat met name het lekespel waarvan we als andere voorbeelden de spelen van Nijhoff en van der Graaf kennen een nieuwe impuls moest geven vesseur wilde opvoeders een geweten schoppen hij schreef over creativiteit meer dan een woord hij zag het gevaar dat men het begrip zou gebruiken als een fopspeen en hij wilde dat creativiteit een stimulerende kracht zou zijn die hij altijd opnieuw hij bleef in dat opzicht zijn christelijke oorsprong trouw religieus zou duiden in zijn belangrijke essay 'Kiezen of delen' 1965 gaat hij fundamenteel in op de problematiek ik heb in de tekst toen deze passage aangestreept die mij bijzonder raakte en waarnaar ik later heb geprobeerd te handelen 7 van enige dwang in deze gebieden wil ik absoluut niets weten het dwingen van een kind tot uiting is onmogelijk het slaat om in een dichttim meren de enige basis waarop hier gewerkt kan worden is die van wederzijds langzaam gegroeid vertrouwen in dat klimaat is de tweede basis die van vrijwilligheid vanzelfsprekend zonder dat deze ontardt in een zich uitgevoerde makzucht aan een bezigheid onttrekken wil een kind kijken laat hem kijken maar kijken en kijken is twee ik geloof niet dat er veel luie kinderen bestaan er bestaan meer kinderen die wij niet hebben weten te raken dit zoeken en vinden van raakpunten en vlakken als uitgangspunt van actie dunkt mij een van de meest essentiële kanten van opvoeding en onderwijs Theo vesseur heeft mij geleerd dat het motiveren van mensen in de opvoeding de vorming het onderwijs alleen maar kan door naar die vaak jonge aarzelende en onzekere mensen te kijken en na te denken over wat hun situatie is wat ze kunnen en kennen waarnaar ze verlangen of wat hen tegenstaat we hebben het er nooit over gehad maar nu ik terugkijk naar de jaren waarin hij de toon zette voor zijn werk als man van vorming en onderwijs de jaren 1955 tot 1965 die een baaiert van indrukwekkende activiteiten laten zien zie ik de samenhang tussen wat hij deed en wat aan het einde van de vorige eeuw door van den Bosch en Buitenrust het thema werd gepractiseerd ook zij wilden dat het kind niet de taal van de volwassenen kreeg opgelegd maar zijn eigen taal zou leren ontdekken ook zij wilden het gevoelig maken voor de frisheid die taal kan hebben als men haar ontdoet van de communicatieve ruis waartoe bijvoorbeeld het woord communicatie het nodige bijdraagt ik kan me niet herinneren dat Theo het ooit gebruikt heeft altijd een leven in beschouwing in zijn taal legde Theo vesseur zijn hele hebben en

houden toen hij het gedoe zat was zocht hij de monnikspij op die hij bij de broeders van saint louis had laten hangen en concentreerde zich op het schrijven van telkens nieuwe teksten met dezelfde boodschap hij genoot van het zelf werken met stempels maakte altijd veel werk van nieuwjaarswensen en overspande daarin de hele ruimte in tijd van nu tot het aards paradijs hij was nog even zo aanwezig in het blad leestekens dat jacques vos in het begin van de jaren 80 redigeerde en verzorgde omringd door altijd liefhebbende leerlingen en zijn gezin ten laatste zijn gedichten teksten moet ik zeggen tot nu toe niet gebundelde teksten ach er is meer dan je denkt dat is de titel ervan theo vesseur een rijk mens een groot vakman een lief mens een goed leven de nederlandse en vlaamse didactiek en het door hem zo heerlijk re lativerend beminde vormingswezen mogen hem dankbaar zijn om hem te eren als een die zoekend naar het evenwicht dat hij heeft gevonden voor hij heen ging zetten we een paar van zijn laatste teksten in het wit waar ze horen dat van de lege pagina n j